

BIỂU TƯỢNG ĐẤT TRONG BỘ BA TIỂU THUYẾT *NGÔI NHÀ ĐẤT* CỦA PEARL S. BUCK

Lê Thị Ngọc Ánh

Phòng Bảo đảm chất lượng và Thanh tra Pháp chế, Trường Đại học Tây Bắc

Tóm tắt. Pearl S. Buck là nữ văn sĩ Mỹ đầu tiên (sau đó là Toni Morrison) nhận được giải Nobel văn học danh giá năm 1938. Những trang viết của bà đã tạo những vết quang phổ gây hiệu ứng mạnh mẽ, lâu dài trên văn đàn thế giới từ thập kỉ 30 của thế kỉ XX. Đặc biệt, với *Đất lành, Những người con trai và Gia đình chia rẽ* là các tác phẩm nằm trong bộ ba tiểu thuyết *Ngôi nhà đất* (The House of Earth), bà đã nhận được huy chương William Dean Howells của Viện hàn lâm nghệ thuật và văn chương Hoa Kỳ cho sáng tác hay nhất năm 1931-1935, đồng thời nó cũng giúp tên tuổi bà nổi tiếng thế giới. Đến nay, gần 70 sáng tác của bà vẫn có thể được tìm thấy trong các ngôi làng và trang trại cô lập ở Tanzania, New Guinea, Ấn Độ, Colombia hay trong một túp lều ở Malawi. Đối tượng của văn học, suy cho cùng là “đất” và “người”, và mỗi nhà văn thường “khoanh” riêng cho mình một vùng đất, một giai tầng xã hội để kể, để mô tả và mổ xẻ. Pearl Buck đã chọn đất nước Trung Hoa rộng lớn và đông dân nhất thế giới, chứ không phải là nước Mỹ quê hương bà, để làm “đất” nghệ thuật của mình. Qua biểu tượng đất trong bộ ba tiểu thuyết *Ngôi nhà đất*, Pearl S. Buck đã chỉ ra mối quan hệ cơ hữu giữa đất và người, niềm tự hào về lãnh thổ giang sơn của mỗi một con người.

Từ khóa: Pearl S. Buck, biểu tượng, biểu tượng đất, bộ ba tiểu thuyết *Ngôi nhà đất*.

1. Mở đầu

Bộ ba tiểu thuyết *Ngôi nhà đất* (1931-1935) của nhà văn nữ Pearl S. Buck từ khi ra đời đã thu hút được rất nhiều sự quan tâm của giới nghiên cứu văn học trên thế giới và trong nước. Trong số đó, đáng chú ý là các lí thuyết phê bình văn học phương Tây đã được áp dụng để nghiên cứu bộ tiểu thuyết này. Theo bài viết *An Analysis of The House of Earth's Main Characters from a Perspective of Socialist Feminism* (Một phân tích về các nhân vật chính của Bộ ba tiểu thuyết *Ngôi nhà đất* theo quan điểm của nữ quyền xã hội chủ nghĩa) của Yuangling Mo: Trong số đó, hiển nhiên là phê bình văn học phương Tây đã được áp dụng để nghiên cứu, nhiều loại hình nữ quyền đã được áp dụng để phân tích *Ngôi nhà đất*: bao gồm chủ nghĩa nữ quyền thế giới thứ ba (Liu, 2013), nữ quyền hậu thuộc địa (Xiang, 2011), chủ nghĩa sinh thái (ví dụ Mao, 2010; Zhu, 2011; Cheng & Tu, 2013) và nữ quyền nói chung (ví dụ Su, 2014) [10]. Ở Việt Nam Bộ ba tiểu thuyết *Ngôi nhà đất* của Pearl S. Buck được Nguyễn Thế Vinh dịch và giới thiệu từ năm 1966, dù được dịch và tái bản nhiều ở Việt Nam nhưng chưa có nhiều công trình nghiên cứu chuyên sâu. Năm 2010, trong cuốn *Lịch sử văn học Hoa Kỳ*, tác giả Lê Huy Bắc đã có những đánh giá về vai trò và vị trí của tác phẩm: “*Ngôi nhà đất* (The Earth House) đã nhanh chóng chiếm lĩnh trái tim bạn đọc và trở thành bộ sách tiêu biểu nhất cho sự nghiệp sáng tạo của Pearl Buck [1, 580]. Tác giả Phạm Thị Hương Giang với bài viết *Di động điểm nhìn, trần thuật đa*

giọng điệu trong Bộ ba tiểu thuyết *Ngôi nhà đất* của Pearl S. Buck (2010) [3, 64]. Điềm qua những nghiên cứu về tác phẩm như trên để thấy rằng hướng nghiên cứu về biểu tượng, và biểu tượng đất trong bộ ba tiểu thuyết *Ngôi nhà đất* là cách khám phá mới của chúng tôi khi tiếp cận tác phẩm, hợp với cảm quan sáng tạo của tác giả Pearl S. Buck: Trong Diễn từ Nobel Văn học 1938, bà phát biểu: “*Với người nông dân, bạn phải nói về mảnh đất của họ; với các cụ bà, bạn phải nói về con cái họ; còn với thanh niên gái trai, bạn phải nói như họ nói với nhau. Chắc hẳn bạn sẽ thỏa lòng khi người dân bình thường hứng thú lắng nghe bạn kể. Ít nhất đó là điều tôi học được ở Trung Quốc*” [1, 282].

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Ý nghĩa biểu tượng Đất

Mỗi nền văn hóa đều được cấu thành bởi một tập hợp các hệ biểu tượng. Việc nghiên cứu các biểu tượng là chìa khóa để giải mã đời sống văn hóa, tinh thần của một cộng đồng. Nói như Jean Chevalier, tác giả cuốn *Từ điển biểu tượng văn hóa thế giới*: “*Và bây giờ như Marthe Arnould từng nói, hãy đi tìm “các chìa khóa của những con đường đẹp đẽ.... Vượt qua cái đáng về bên ngoài, hãy đi tìm chân lí, niềm vui, ý nghĩa ẩn kín và thiêng liêng của mọi điều trên mặt đất quyền rũ và kinh khủng này... Đây là con đường tiến hóa*” [4].

2.1.1. Giải thích thuật ngữ

Biểu tượng (symbol) là một thuật ngữ được nhiều ngành khoa học sử dụng với những hàm khác nhau.

Khởi nguyên, biểu tượng là *một vật được cắt làm đôi*, mảnh sứ, gỗ hay kim loại. Hai người mỗi người giữ một phần (có thể là chủ và khách, người cho vay và kẻ đi vay, hai kẻ hành hương, hai người sắp chia tay nhau lâu dài...). Sau này, ráp hai mảnh lại với nhau, họ sẽ nhận ra mối thân tình xưa hoặc món nợ cũ, tình bạn ngày trước. Biểu tượng chia ra và lại kết lại với nhau như vậy nên nó chứa hai ý tưởng phân li và tái hợp. Điều này cũng có nghĩa mọi biểu tượng đều chứa đựng *dấu hiệu bị đập vỡ*; ý nghĩa của biểu tượng bộc lộ ra trong cái vừa là gãy vỡ, vừa là nối kết những phần của nó.

Sau này, khi khoa học về biểu tượng hình thành và phát triển, có rất nhiều quan điểm khác nhau đưa ra nhằm lí giải về ý nghĩa của biểu tượng và vai trò của nó trong đời sống con người. Một cách chung nhất, theo chúng tôi, có thể hiểu: *biểu tượng* là khái niệm dùng để chỉ một thực thể bao gồm hai mặt: mặt tồn tại cảm tính trong hiện thực khách quan hoặc trong sự tưởng tượng của con người (cái biểu trưng) và mặt ý nghĩa có mối quan hệ nội tại, tất yếu với mặt tồn tại cảm tính đó nhưng không bị rút gọn trong những đặc điểm bản thể của sự tồn tại này (cái được biểu đạt).

2.1.1.1. Biểu tượng đất

Theo *Từ điển Biểu tượng văn hóa thế giới*: “*Đất đối lập với trời một cách tượng trưng như là bản nguyên thụ động đối lập với bản nguyên chủ động; khuôn mặt nữ tính đối với khuôn mặt nam tính của thế giới. Trong Kinh Dịch, đất là quẻ khôn, là tính thụ động hoàn hảo, tiếp thụ tác động của nguyên lí chủ động càn. Đất chống đỡ, trời che phủ. Mọi con người đều sinh ra từ đất, vì đất là đàn bà và bà mẹ, nhưng nó hoàn toàn phục tùng nguyên lí chủ động của Trời. Mọi động vật cái có bản chất của đất. Xét ở mặt tích cực, những đức tính của đất dịu dàng và chịu phục tùng, là tính kiên định, yên tĩnh và bền bỉ*” [4, 228].

Xét trên khía cạnh về mặt chức năng ta có thể nhận thấy biểu tượng đất gần tương đồng với biểu tượng mẹ. Trong bài viết này chúng tôi khắc sâu những nét tương đồng giữa hai biểu tượng để làm sáng tỏ hơn những đặc tính mà chỉ có đất và mẹ mới có so với những biểu tượng khác.

2.1.1.2. Biểu tượng mẹ

Từ điển Biểu tượng văn hóa thế giới định nghĩa về Mẹ: “*Dẫu không muốn nhường một phần ý*

nghĩa nào cho hiện tượng đồng âm trong ngôn ngữ, tuy vậy vẫn có thể nói rằng biểu tượng người mẹ gắn liền với biểu tượng đất, đều là nơi chứa đựng và là cái tử cung mang giữ sự sống... Người mẹ là sự an toàn của chỗ trú chân, của sự nồng ấm, yêu thương và dinh dưỡng” [4, 586].

2.1.2. Nét tương đồng giữa Đất và Mẹ

Trong *Thần thoại Hi Lạp* khi Deucalion cầu xin sự hồi sinh cho loài người sau nạn đại hồng thủy, Thần Zeus đã yêu cầu Deucalion “ném lại sau lưng mình xương của mẹ các người”, và Deucalion đã giải mã được lời phán truyền ấy “Ai là mẹ của chúng ta?... Ai?... Ai... Đất – đúng rồi... Đất là mẹ của muôn loài, người nuôi dưỡng mọi sinh linh vạn vật” [5, 71].

Như vậy, Đất được đồng nhất với Mẹ, Đất là một biểu tượng của sức sản sinh dù là ở văn hóa phương Đông hay phương Tây. Ruộng đất và người đàn bà thường được đồng nhất trong các nền văn hóa. Nàng Sita trong sử thi *Ramayana* của Ấn Độ sinh ra từ luống cày là hiện thân của tình yêu, lòng chung thủy của người phụ nữ phương Đông.

Trong kinh Vệ Đà, đất cũng tượng trưng cho người mẹ, nguồn gốc của hiện hữu và sự sống, che chở chống lại mọi sức mạnh hủy diệt:

Hãy nằm xuống Đất là Mẹ của người!...

...Hãy lấy vạt áo của mình che cho nó

Như mẹ hiền che chở đứa con yêu! (*Rig – Veda*, grhyasutra, 4, 1)

Được đồng nhất đất với người mẹ, đất là một biểu tượng của sức sản sinh và tái sinh. Đất sinh ra mọi sinh vật, nuôi dưỡng muôn loài để rồi tiếp nhận lại từ chúng cái mầm đầy sức sinh nở [5, 127-128].

Về đất, cố nhạc sĩ Trịnh Công Sơn từng viết: “Hạt bụi nào hóa kiếp thân tôi để một mai tôi về làm cát bụi”. Con người sinh ra từ đất lại trở về với đất. Đất cũng như mẹ, đất mở lòng đau đón để ta có hình hài, rồi khi già yếu, đất lại dang rộng vòng tay bao dung đón nhận ta trở về với cội nguồn vĩnh cửu. Trở về với đất là trở về với bản nguyên tinh thần - nơi ta đã sinh ra, để ta hòa cả phần hồn lẫn phần xác vào vòng tay của bà mẹ bao dung, nhân từ.

Được đồng nhất trong các nền văn học, ruộng đất và người đàn bà thường hiện hình qua những luống cày gieo hạt, cày bừa và hành động xâm nhập tính giao, ở cữ và gặt hái, công việc đồng áng và hành vi sinh sản, hái quả và cho bú, lưỡi cày và sinh thực khí đàn ông. Theo một số tín ngưỡng ở châu Phi cũng như châu Á, những phụ nữ vô sinh có thể làm cản trở đất đai của gia đình, và vì lý do này mà chồng họ có thể bỏ họ. Ngược lại, nếu những phụ nữ có mang ném hạt xuống đường cày thì mùa màng sẽ thêm phong phú; họ là nguồn gốc của sự phì nhiêu. Kinh Coran nói: phụ nữ đối với các người cũng tựa như ruộng đồng [4,223].

Từ những dẫn giải trên, ta thấy hai biểu tượng Đất và Mẹ có nhiều nét tương đồng. Trong quan niệm âm dương, cả đất và mẹ đều thuộc tính âm. “Đất: cứng cáp, đục thô, ổn định, rộng rãi, ngập tràn cây cối, nuôi sống muôn loài, đất như người Mẹ có sức sản sinh và tái sinh, bền bỉ trong một nhịp điệu âm thầm và bao dung” [9].

2.2. Đất - nơi nuôi dưỡng, chở che và gắn kết con người

Ngôi nhà đất là không gian sinh sống của nhiều thế hệ trong gia đình họ Vương. Nơi đây đã chứng kiến những chuyện vui buồn của biết bao số phận gắn với bước thăng trầm của gia tộc cũng như của thời đại. Ngôi nhà đất là nơi mà mỗi đứa con trong gia tộc cất tiếng khóc chào đời, là cái nôi êm đềm suốt thời thơ ấu, là vòng tay triu mến cứu mang và bao dung. Ngôi nhà được làm nên từ đất, ngôi nhà chở che mưa nắng cho những con người cũng chính là đất đang dang rộng vòng tay nâng đỡ những đứa con của mình.

Pearl S. Buck đặt tên cho bộ ba tiểu thuyết là *Ngôi nhà đất* hẳn không nằm ngoài dự đoán xem đất chính là biểu tượng thiêng liêng của con người. Trên tất cả, Buck biết giá trị vô cùng của đất bởi chỉ có đất mới mang lại sự sống cho con người.

2.2.1. Đất - nơi chôn rau cắt rốn, nguồn sống nuôi dưỡng con người

Cốt nhục con người chính từ đất mà ra. Thần thoại Trung Hoa kể về sự ra đời của loài người gắn liền với bàn tay của Nữ Oa. Bà tạo ra con người bằng cách lấy đất ở sông Hoàng Hà nặn thành những hình người bắt chước chính cái bóng của mình mà bà nhìn thấy qua mặt nước. Đất là bà mẹ của loài người. Chúng ta đang sống trên mặt đất chính là đang đứng trên bầu ngực của đất mẹ căng tràn sức sống, đất sinh ra ta, cưu mang và che chở suốt cuộc đời.

Xét từ góc độ nào đó, biểu tượng ngôi nhà đất chính là biểu tượng âm tính, nó có điểm tương đồng với bộ phận âm đạo. Con người vào ra ngôi nhà là ẩn dụ để nói tới sự sinh đẻ. Đó là vẻ đẹp văn hóa thậm phồn. Nó khẳng định sức sống, sự sinh sôi bất diệt của con người. Nên dẫu cái mà ta nhìn thấy trong gia đình ấy, con người sống theo chế luật tông pháp với vai trò làm chủ gia đình của người đàn ông, nhưng bao trùm lên tất cả lại vẫn là vẻ đẹp và sức sống âm tính, với biểu tượng ngôi nhà đất.

“Để xây dựng nhân vật, Pearl Buck đã chọn một mẫu người sống cuộc sống mà tổ tiên đã sống đời đời kiếp kiếp, và cũng mang tâm hồn chất phác như của cha ông. Đức hạnh của nhân vật xuất phát từ một cội nguồn duy nhất: mối ràng buộc với đất đai năm này qua năm khác mang lại những vụ mùa để đền đáp cho lao động của con người” [1,589].

Vương Long được sinh ra từ thứ đất màu vàng nâu trên cánh đồng, và cả đời anh gắn bó với mảnh đất ấy, dâng hiến và được cưu mang. Giữa đất và người có sợi dây liên hệ khăng khít, vô hình song bền chặt. Con người khi gắn bó với đất thì luôn được no đủ và cảm thấy hạnh phúc. Điều này có lẽ xuất phát từ văn hóa nông nghiệp mà đất trở nên vô cùng quan trọng với người nông dân. Từ trong diễn biến chế độ ruộng đất Trung Quốc, chúng ta thấy rõ ruộng đất là tư liệu sản xuất đặc biệt quan trọng trong quỹ đạo phát triển lịch sử. Ngoài ra, nó đã trở thành một hình thái văn hóa thâm sâu vào tâm lý dân chúng.

Đến với bộ tiểu thuyết *Ngôi nhà đất*, người đọc xúc động bởi tình yêu thương sâu sắc của Vương Long đối với tài sản đất đai của mình. Tác phẩm được bắt đầu bằng sự kiện Vương Long cưới vợ giữa mùa xuân, ruộng lúa của anh hứa hẹn một mùa bội thu bởi thời tiết thuận lợi, ngoài ra anh cũng đã tận tụy chăm sóc mảnh đất nhỏ bé của mình. Kết thúc tác phẩm này là hình ảnh Vương Long đi thăm lại ruộng lúa của mình trước khi từ già cõi đời, và ông dặn dò con cái: “Chính trong lòng đất chúng ta chui ra, và rồi chúng ta cũng sẽ trở về với lòng đất. Nếu chúng mày giữ được ruộng đất, chúng mày còn có cái mà sinh sống... Không ai tước được ruộng đất của chúng mày” [6, 304]. Đây là điều Vương Long đã chiêm nghiệm được trong suốt quãng đời của mình từ khi là một người tá điền cho đến lúc trở thành một điền chủ giàu có, sở hữu bạt ngàn ruộng đất. Trong tiểu thuyết này, mối quan hệ người và đất là tư tưởng chủ đạo được tác giả tập trung thể hiện.

Với những cổ nông như Vương Long - cả một đời gắn bó với đồng ruộng thì đất đai chính là linh hồn, là sự sống: “chỗ bạc này đã sinh ra từ đất. Mỗi một miếng ăn, mỗi một xu đều sinh ra từ mảnh đất mà anh cày xới và gieo hạt” [6; 30], “miếng ăn núi lở, tiền tiêu mãi thì trước sau gì cũng sẽ hết. Nhưng nếu không có mưa, không có nắng, đất đai sẽ không cho mùa màng và cái đói sẽ đến” [6; 57], “nghèo hèn phát sinh ra tội lỗi; nghèo là sự thiếu ăn; sự thiếu ăn là do đất cát bị bỏ phế, không chịu canh tác. Sự canh tác là sợi dây vô hình gắn liền con người vào bản thổ. Không có thứ dây đó ràng buộc, con người sẽ dễ dàng bỏ quê cha đất tổ, bỏ tổ ấm đi phiêu lưu, khác chi loài cầm thú. Thành tuy có kiên trì, hào tuy có sâu, luật pháp có nghiêm khắc, hình phạt có nặng nề, cũng không thắng nổi lòng người phải phiêu lưu mạo hiểm để tìm miếng ăn” [6; 250]. Như vậy, đất đai chính là nguồn sống nuôi dưỡng và bảo bọc con người. Ruộng đất mang lại cho người nông dân lương thực và họ đền ơn đất đai bằng chính mồ hôi và máu của mình. Nhưng không phải chỉ công sức con người là đủ. Đất đai cần nhiều hơn thế. Nó còn cần “mưa thuận gió hòa” vốn không thuộc vào chủ ý của con người. Do vậy, dẫu chăm chỉ nhưng người nông dân luôn đối mặt với dự cảm mất mùa và cái đói.

2.2.2. Đất - nơi tái sinh sự sống hay hành trình trở về với đất của con người

Đất - không chỉ nuôi dưỡng con người về thể xác mà còn là nơi gửi gắm tâm tư tình cảm, nguyện vọng ước mơ của các thế hệ trong gia đình Vương Long, “dưới ánh mặt trời, mảnh đất tạo thành căn nhà của họ, nuôi sống tâm thân họ và được họ tôn sùng như thần thánh” [6, 33], đất còn nuôi dưỡng phần hồn. Họ cho rằng căn nhà của họ một ngày kia cũng sẽ trở về với đất, và cả hình hài của họ nữa. Và ý thức được rằng mảnh đất dưới chân mình đã chôn cất bao thi hài, đã có bao ngôi nhà được dựng xây. Vì vậy, đến lượt mình, họ cũng ao ước được sống và chết trên mảnh đất ấy. Nhờ có đất đai mà con người có thể tạo ra mọi thứ đáp ứng những nhu cầu trong cuộc sống: “Không khi nào tôi bán đất, bán ruộng của tôi. Tôi xăn đất ruộng cho con tôi ăn, nếu chúng nó chết, tôi đào hố chôn chúng nó ở ruộng, còn cha tôi, vợ tôi, chúng tôi sẽ chết trên mảnh ruộng nó đã nuôi sống chúng tôi trong bao nhiêu lâu nay” [6, 108].

Đất là chốn bình yên để con người hướng lòng trở về sau những tháng ngày bươn bả mệt mỏi của kiếp nhân sinh với lo toan vất vả, với lầm lỗi. Các thế hệ trong gia đình Vương Long có cách ứng xử rất khác nhau với, qua từng thế hệ, con người cứ xa đất hơn. Nếu Vương Long gắn bó với mảnh đất cùng lao động với mảnh đất, cùng trải qua những gian lao khổ cực. Cả đời Vương Long luôn gắn hồn mình với đồng ruộng. Không chỉ thế hệ của Vương Long, bác Chính mới trân trọng, gắn bó cuộc đời mình với ruộng đất mà Vương Nguyên, cháu nội của Vương Long, người thanh niên thuộc thế hệ thứ ba trong gia đình này cũng quyết định tự nguyện lập thân với ruộng đất. Trong *Gia đình chia rẽ*, Pearl Buck đã phản ánh rõ nét tình yêu ruộng đất của Vương Nguyên. Từ thời thơ ấu, Vương Nguyên đặc biệt thích được sống giữa căn nhà đất đơn sơ, xung quanh là không gian đồng ruộng. Dù rất sợ uy lực của Vương hồ tướng nhưng Vương Nguyên vẫn không thể che giấu niềm đam mê của mình, “con muốn được ở một gian nhà như thế, xung quanh đồng ruộng, cây cối, trâu bò. Đêm hôm ấy, cậu bé mơ màng như đã sống ở túp nhà đất, giữa cánh đồng ruộng bát ngát” [8 396].

Khi trưởng thành, vì tình yêu ruộng đất mà Vương Nguyên chấp nhận từ bỏ con đường binh nghiệp người cha đã định sẵn, bất chấp mâu thuẫn gay gắt nảy sinh giữa hai cha con trước sự chọn lựa của chàng. Có khi đang ngồi trong lớp học hay vui chơi với các bạn, Vương Nguyên vẫn nghĩ đến năm hạt giống anh ươm trồng, mấy luống rau không biết đến hè này đã được cắt chưa. Vương Nguyên cảm nhận được ruộng đất không chỉ giúp người ta tiêu khiển, giải trí trong lúc nhàn nhã mà nó còn là yếu tố quan trọng để con người tồn tại và phát triển “điền dã tuy là thứ tiêu khiển nhưng có cốt cách, căn bản, như một cây có gốc” [8,127].

Rễ cây hút nhựa sống từ đất để sinh trưởng, cũng như con người để phải gắn bó mật thiết với đất đai để tồn tại, để phát triển cuộc sống của mình và xã hội. Vì vậy, nếu xa rời hoặc phủ nhận vai trò của đất đai thì sớm muộn con người cũng đánh mất những giá trị của mình.

Thiên nhiên, đồng ruộng là đối tượng mà Vương Long, cũng như Vương Nguyên luôn hướng vọng và chìm đắm trong đó với tất cả sự say mê mỗi khi tâm hồn cô đơn, lạc lõng, mỗi khi cần một người bạn sẻ chia và đồng hành trước hiện thực xã hội nhiều phức tạp. Những lúc vui, buồn, các nhân vật này thường tìm về với đồng ruộng. Hình ảnh đồng ruộng cứ trở đi trở lại đầy tính biểu tượng, là không gian nội cảm đồng điệu với tâm trạng nhân vật.

Đất - như thầy thuốc chữa lành các vết thương. Vương Long sau những ngày chìm đắm trong thú vui với Hoa Sen, đã tỉnh ngộ và quay lại với ruộng đất. Ông tiếp tục làm những công việc quen thuộc, gắn bó với cuộc đời mình, được tiếp xúc với mảnh ruộng ẩm ướt ở dưới chân, ngửi thấy mùi đất dâng lên từ những luống cày, Vương Long cảm thấy “ruộng đất thơm lành đã chữa cho anh khỏi bệnh tương tư, bạc nhược” [6,188]. Vương Long cuộc đất cho đến khi cơ thể thấm mệt, liền ngã lưng ra đất mà ngủ, mặt trời rơi vào những tia nắng ấm áp, ngọn gió mát rượi bao trùm, ông có cảm tưởng là mảnh đất màu mỡ thấm bao mồ hôi công sức chăm sóc của con người đang truyền mạch sống tràn trề vào da thịt anh, chữa cho Vương Long hết bệnh.

Cũng như Vương Long, Vương Nguyên đã hòa lòng mình vào không gian gần gũi của

ruộng đồng và biến mình thành một bộ phận hữu cơ của thế giới ấy. Đối với anh, đồng ruộng là sự sẻ chia trọn vẹn những vui buồn, khổ lụy mà cuộc sống đời thường đè nặng trên vai, là không gian mà ở đó anh được thoải mái trải nỗi lòng.

Hình ảnh ruộng đất như một hình ảnh ẩn dụ, là vạch phân cách hữu hình giữa bên này là cuộc sống tự do, bình yên, tĩnh lặng với bên kia là văn minh, kim tảo. Vương Nguyên vừa sống trong không gian khoáng đạt của đồng ruộng như là cái nôi của con người vừa sống trong xã hội Trung Hoa đang sống trong bão táp chính trị với những luồng tư tưởng mới. Nhân vật như đi về giữa hai không gian văn hóa đối nghịch ấy, trở về với ruộng đất là trở về với sức mạnh và sự an ủi sau những đau khổ và tổn thương mà không gian văn minh, kim tảo với những mối quan hệ phức tạp đã gieo rắc vào tâm hồn nhân vật.

Thiên nhiên đồng ruộng tĩnh lặng, tự do, đẹp đẽ, ấm áp luôn đối lập với thế giới xô bồ, phức tạp ở bên ngoài đã tiếp thêm sức mạnh cho con người trước những thử thách, áp lực cuộc sống. Đó là lí do mà thế giới tâm hồn sâu lắng của các nhân vật luôn hướng về với đồng ruộng khi gặp những điều bất toại trong cuộc đời. Ruộng đất như một liều thuốc hữu hiệu chữa trị được những vết thương trong tâm hồn con người.

Đất mẹ còn là bà mối gắn kết tình yêu: Khi ở thành phố duyên hải, Vương Nguyên và Mai Linh phát sinh mâu thuẫn từ một sự hiểu lầm. Đến lúc Vương hổ tướng lâm nạn, hai người đã về căn nhà đất để chăm sóc ông. Thiên nhiên hữu tình ở đây đã đưa họ đến gần nhau hơn “Hồi đó vào gần giữa tháng, trăng tỏ và gần tròn. Cả hai cùng ngắm cảnh trăng sáng nơi đồng ruộng. Cảnh vật êm ả, phẳng lặng, một sự yên tĩnh làm chàng không chịu nổi. Chàng nghĩ lúc này cần phải nói một điều gì đó với người thiếu nữ” [8, 487]. Trong niềm hạnh phúc ngập tràn, con người cảm nhận được sự hiện diện và sẻ chia từ thiên nhiên, từ mảnh đất họ mến yêu, trân trọng. Như vậy, thiên nhiên đồng ruộng không chỉ mở ra trước mắt con người chân trời tự do, trạng thái ung dung, tự tại của tâm hồn với vẻ đẹp riêng của nó mà không gian này còn góp phần vun đắp, minh chứng cho tình cảm chân thành, trong sáng của con người, giúp họ tìm thấy niềm hạnh phúc lớn lao. Đó là phần thưởng vô giá dành tặng cho những ai mến yêu, trân trọng giá trị của nó.

Cả những khi con người rời xa đất, nhưng khi cảm thấy cô đơn, hoang mang, lạc lõng thì lại mong được trở về với đất. Từ người chìm đắm trong chơi bời, hay lao mình vào những vụ buôn bán, trao đổi, hay dấn thân vào những cuộc chiến thì chung cục đến những ngày tháng cuối đời, họ vẫn luôn khao khát được trở về chết trong căn nhà đất. Đó là ước mong lá rơi về cội, là ước mong trở về với mẹ, được gửi mình vào đất. Ngôi nhà đất, mảnh đất quen thuộc bao dung vô cùng. Dẫu những đứa con có làm lỗi thế nào nhưng đất mẹ vẫn đùm bọc, xoa dịu những vết thương trong lòng những đứa con của mình. Ngôi nhà đất trở thành bến đỗ bình an cho những con tàu số phận nổi nênh tìm về neo đậu sau bao tháng ngày đối mặt với sóng gió cuộc đời. Hình tượng ngôi nhà đất còn là hiện thân của ước mơ về hạnh phúc, mang trong mình ý nghĩa tinh thần to lớn: là biểu tượng nữ tính, mang ý nghĩa nơi ẩn thân, là người mẹ, là sự bảo vệ, là lòng mẹ.

3. Kết luận

Đất đóng một vai trò quan trọng trong tác phẩm, xuyên suốt bộ ba tiểu thuyết Ngôi nhà đất là một sự liên mạch giữa cuộc đời các người con trong dòng họ Vương, lấy bối cảnh đất nước Trung Hoa những năm cuối triều Mãn Thanh vốn đang nằm trong sự tranh giành của loạn quyền phi và tình trạng xâu xé của các nước liên bang. Đối mặt với nhiều biến cố chồng chất như nạn đói, giặc cướp, chiến tranh, hạn hán... con người vẫn vươn lên cùng người bạn tri kỉ là đồng ruộng. Dù trong bất kì hoàn cảnh nào, đồng ruộng không bao giờ phản bội lại con người. Do vậy, dù đi đâu, làm gì, trải qua bao biến thiên của cuộc sống thì con người chỉ tìm thấy sự bình an khi trở về với đồng ruộng hay nói rộng hơn là trở về với quê hương, gốc gác của mình. Đây chính là sợi chỉ đỏ xuyên suốt nội dung của bộ ba tác phẩm. Do vậy, dù có kết cấu độc lập

nhưng bộ ba tác phẩm vẫn kết hợp dễ dàng với nhau trong thể thống nhất với biểu tượng Ngôi nhà đất – hình ảnh đặc trưng của nông thôn Trung Hoa.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Lê Huy Bắc, 2010. *Lịch sử văn học Hoa Kỳ*. Nxb Giáo dục Việt Nam.
- [2] Đoàn Tử Huyền, 2007. *Các nhà văn đoạt giải Nobel 1901 – 2004*. Nxb Lao động.
- [3] Phạm Thị Hương Giang, 2010. “Di động điểm nhìn, trần thuật đa giọng điệu trong bộ ba tiểu thuyết Căn nhà đất của Pearl S. Buck”. *Tạp chí Khoa học Đại học Sư phạm Hà Nội*, Vol. 55, NO.5, pp. 64-70.
- [4] Jean Chevalier, Alain Gheerbrant, 1997. *Từ điển biểu tượng văn hóa thế giới*, Phạm Vĩnh Cư, Nguyễn Xuân Giao, Lưu Huy Khánh, Nguyễn Ngọc, Vũ Đình Phòng, Nguyễn Văn Vĩ dịch. Nxb Đà Nẵng, Trường viết văn Nguyễn Du.
- [5] *Nguyễn Văn Khoa (biên soạn và giới thiệu)*, 2002. *Thần thoại Hi Lạp*. Nxb Văn Hóa, Hà Nội.
- [6] Pearl Buck, 2001. *Đất lành*, (Nguyễn Thế Vinh dịch). NXB Văn nghệ TP. Hồ Chí Minh.
- [7] Pearl Buck, 2001. *Gia đình chia rẽ*, (Nguyễn Thế Vinh dịch). Nxb Văn nghệ TP. Hồ Chí Minh.
- [8] Pearl Buck, 2001. *Vương Nguyên*, (Nguyễn Thế Vinh dịch). Nxb Văn nghệ TP. Hồ Chí Minh.
- [9] <http://khoavanhoc-ngonngu.edu.vn>, Nguyễn Thị Thanh Xuân, *Đi tìm cổ mẫu trong văn học Việt Nam*.
- [10] <http://arts.hcu.ac.th/upload/files/JournalLib/6-12-23-sub.pdf>, Yuanglinging Mo, *An Analysis of The House of Earth's Main Characters from a Perspective of Socialist Feminism* (Một phân tích về các nhân vật chính của Bộ ba tiểu thuyết Ngôi nhà đất theo quan điểm của nữ quyền xã hội chủ nghĩa).

ABSTRACT

Land symbol in the trilogy *The House of Earth* by Pearl S. Buck

Le Thi Ngoc Anh

Department of Quality Assurance, Inspection and Legislation, Tay Bac University

Pearl S. Buck was the first American female writer (later Toni Morrison) to receive the prestigious Nobel Prize for literature in 1938. Her writing pages have created streaks of spectroscopy that have a strong, lasting effect on world literature from the 30s of the twentieth century. In particular, with *Good Land*, *Divided Sons* and *Families* are works in the trilogy of *The House of Earth*, and she received the William Dean Howells medal from the Academy of Arts and Sciences. Arts and Literature for the best writing in 1931-1935, at the same time, it also helps her name in the world. Up to the present time, nearly 70 of her compositions can still be found in isolated villages and farms in Tanzania, New Guinea, India, Colombia or in a hut in Malawi. The object of literature, after all the "land" and "the", and each writer often "freeze" a land of their own, a social class to tell, to describe and dissect. Pearl Buck chose vast country like China and the most populous in the world, rather than her native country, to "ground" his art. Despite of living in the land of China only about three decades, time only a third of the life she lived, but the land and the people here have written off the source of her career, which she wrote more works profound value. Through the land symbol in the trilogy of *The Real Estate*, Pearl S. Buck pointed out the organic relationship between land and people.

Keywords: Pearl S. Buck, symbol, land symbol, in the trilogy *The House of Earth*.